

Dnr Näplu 199-000021-430

§ 40 Bildandet av naturreservatet Smäcken i Borlänge kommun

UPPGIFTER OM RESERVATET

Namn	Smäcken
Län, kommun	Dalarnas län, Borlänge kommun
NVR-ID	2027069
Fastigheter	Fornby 2:10 (Landstinget Dalarna), Fornby 1:21 Gylle 6:90 Hytting 16:35, 51:98 Åselby 3:8, 6:24, 6:26, 63:1, 64:1, 65:1
Lägesbeskrivning	Cirka 4 km söder om Borlänge centrum.
Areal	30,3 ha
Fastighetsägare	Borlänge Kommun Landstinget Dalarna
Naturvårdsförvaltare	Borlänge Kommun

BESKRIVNING AV OMRÅDET

Området Smäcken ligger cirka 4 km söder om Borlänge centrum, mellan bostadsområdena Åselby, Trönö, Bro och Fornby. Områdets tätortsnära läge gör att det nyttjas mycket av allmänheten för promenader och rekreation. Området har höga sociala, biologiska, geologiska och pedagogiska värden.

Naturen uppvisar en mycket stor variation inom reservatet. Området utgörs av en svacka i vars botten s.k. artesiskt grundvatten trycks fram i flera källflöden. Vid källorna har en damm bildats som avrinner via en bred bäck till Lusbäcken. I övrigt består området växlande av åkermark som brukas, betesmark, lövskogar och öppen fuktig mark runt dammen.

I söder avgränsas reservatet av Lusbäcken som är tämligen igenvuxen av bl.a. jättegröe. Längs bäcken finns även en frodig lövskogsbård.

Variationen av naturtyper är i sig ett stort naturvärde genom att det skapar förutsättningar för många olika växt- och djurarter. Variationen är även av stor vikt för upplevelsevärde då den gör området mycket vackert och spännande för besökare. Området genomkorsas av flera stigar och det finns broar över vattendragen.

Av stort värde är även områdets geologi och grundvattenförhållanden som gjort området känt. Genom reservatet sträcker sig Badelundaåsen men den är här täckt av postglaciala fínsediment. Topografiskt så sluttar hela reservatet ned mot Smäcken och Lusbäcken och höjdskillnaden mellan dalbotten och övre delarna av reservatsområdet mot Åselby är cirka 15 meter. De geologiska förhållandena skapar förutsättningar för de artesiska källorna som har gjort området känt och som har försörjt boende i området med vatten åtminstone ända tillbaka till 1600-talet.

De artesiska källorna bildas genom att de vattenförande sandlagren i marken överlagras av täta ler- och siltskikt. Lågt i dalen kommer de vattenförande skikten i dagen och eftersom de omgivande markerna är högre ligger grundvattennivån där betydligt högre än i dalbotten. Grundvattenytan får därför en brant gradient och ett vattentryck byggs upp då vattnet inte kan läcka ut genom de täta lagren på dalsidorna. Nere i dalbotten där de genomsläppliga sandlagren kommer fram kan vattnet slutligen läcka fram och vattentrycket gör då att vattnet bokstavligen bubblar fram i form av s.k. artesiska källor.

Det finns goda möjligheter att bevara och utveckla områdets upplevelsevärde för besökare. Med en anpassad skötsel kan värdet för rekreation och friluftsliv utvecklas samtidigt som förutsättningarna för en hög biologisk mångfald stärks.

SYFTEN

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara ett tätortsnära naturområde med höga sociala, biologiska, geologiska och pedagogiska värden.
- genom förvaltning och anläggning av stigar och rastplatser med information, göra det enkelt för besökare att ta del av områdets karaktärsdrag och upplevelsemöjligheter.
- på lång sikt bevara och öka områdets naturvärden och den biologiska mångfalden genom att skydda och utveckla naturen i området enligt skötselplanen.
- Ovanstående syften överensstämmer med Miljöbalken 7 kap 4§

Syftet uppnås genom:

- föreskrifter som undantar området från skogsbruk och annan verksamhet som inverkar negativt på områdets naturvärden och upplevelsevärden.
- skötsel enligt skötselplanen som syftar till att bevara och utveckla områdets naturvärden samt att tillgängliggöra det genom markerade stigar och information.
-

För att kontrollera att syftena uppnås ska uppföljning göras av skötselplanens kvalitetsmål och gynnsam bevarandestatus.

SKÄL FÖR BESLUTET

- Området är av intresse för naturvård och friluftsliv enligt 3 kapitlet 6 § första stycket miljöbalken.
- Området har genom sitt tätortsnära läge en stor betydelse för rekreation och friluftsliv.
- Området har en stor variation av biotoper som skapar förutsättningar för en hög biologisk mångfald.
- Området har en intressant geologi med artesiska källor.
- De miljökvalitetsmål som berör aktuellt område är, levande skogar, god bebyggd miljö samt ett rikt djur- och växtliv.

AVVÄGNING MELLAN ALLMÄNNA OCH SÄRSKILDA INTRESSEN

Området är av stort allmänt intresse genom sitt tätortsnära läge och den variationsrika naturen. Det tätortsnära läget gör området tillgängligt för det rörliga friluftslivet och skolor för sin pedagogiska verksamhet. Den stora miljövariationen skapar förutsättningar för en hög biologisk mångfald. Områdets värden och naturreservatets syften är sådana att de kräver ett långsiktigt skydd för att bevaras och utvecklas.

Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken finner Borlänge kommun att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

FÖRENLIGHET MED DETALJPLAN

Naturreservatet Smäckens utbredning omfattar i norra delen till viss del detaljplanelagt område. Enligt detaljplanen ska marken användas som parkmark. Naturreservatets syfte och reservatets förvaltning enligt sköt-

selplanen kommer inte att förändra markanvändningen i någon betydande omfattning. Det är därför Borlänge kommuns bedömning att reservatsbeslutet är förenligt med 7 kap. 8 § miljöbalken.

RESERVATSFÖRESKRIFTER

Föreskrifterna gäller utöver annan lagstiftning.

Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

1 § Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. avstycka fastighet eller tomt
2. gräva, schakta, dämna, muddra, anordna upplag eller på annat sätt skada/påverka mark, vatten eller områdets hydrologi. Markarbeten får utföras för skötsel och underhåll och reparationer av befintliga ledningar för jordvärme, vatten, avlopp, dagvatten, fjärrvärme, opto, tele och el eller befintliga diken efter samråd med förvaltaren. Det är även tillåtet med åtgärder inom området markerat som A på beslutskartan som behövs för normalt brukande av åkermarken.
3. uppföra helt ny byggnad eller anläggning på mark eller i vatten som inte är avsedd för friluftslivets behov
4. sprida gödsel, aska eller bekämpningsmedel på andra delar än åkermark markerat med A på beslutskartan. Spridning av bekämpningsmedel inom område A ska föregås av samråd med förvaltaren.
5. bedriva skogsbruk eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar. På mark som ägs av Landstinget Dalarna får enstaka träd tas ned efter samråd med förvaltaren.
6. anlägga ny mark-, vatten- eller luftledning, förbudet gäller ej tomter som ännu ej anslutits till ledning belägen i reservatet.

Punkten 1:4 och 1:5 innebär att bestämmelserna i 29 § skogsvårdslagen samt skogsstyrelsens föreskrifter om bekämpning av skadeinsekter och tillvaratagande av skadad skog ej ska gälla inom naturreservatet. Uppkommer insektsskador på skog i anslutning till naturreservatet som följd av att åtgärder för insekts-bekämpning inte vidtagits inom reservatet ska frågan om ersättning bedömas enligt skadeståndsrättsliga regler.

Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för fastighetsägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla intrång

2 § Ägare och innehavare av särskild rätt skall tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. utmärkning enligt gällande riktlinjer för utmärkning av reservatet, underhåll av vandringsstigar och uppsättning av informationstavlor eller andra anordningar för friluftslivet, vars läge framgår av skötselplanekartan i bilaga
2. utförande av åtgärder enligt fastställd skötselplan
3. undersökningar av markslag, landskapselement, växt och djursamhällen samt arter

Ordningsföreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken om allmänhetens rätt att färdas och vistas inom reservatet samt om ordningen i övrigt inom reservatet

3 § Det är förbjudet inom naturreservatet att:

1. göra åverkan på mark eller geologiska naturföremål
2. skada växande, döda, stående eller liggande träd och buskar
3. insamla växter och djur i annat syfte än utbildning eller forskning.
4. framföra motordrivet fordon
5. rida
6. elda på annan än anvisad plats. Eldning måste ske i av förvaltaren iordningställd eldstad eller i medhavd grill.

Föreskrifterna under 1-3 §§ utgör inget hinder för de åtgärder som behövs vid skötsel och förvaltning av reservatet samt för att tillgodose ändamålet med reservatet.

Motiv och förtydliganden till föreskrifter

Inom reservatet är det tillåtet att plocka ej fridlysta blommor, matsvampar och bär. Fiske får bedrivas i enlighet med de regler fiskevårdsområdet fastställer. Förbudet mot ridning och körning med terrängfordon motiveras av risken för markskador i ett känsligt område.

Skötsel och förvaltning

Med stöd av 3 § förordning om områdesskydd enligt miljöbalken fastställer Borlänge Kommun skötselplanen för reservatets långsiktiga skötsel. Naturvårdsförvaltare ska vara Borlänge Kommun i Dalarnas län.

ÄRENDETS HANDLÄGGNING

Sedan lång tid har Borlänge kommun ägt betydande arealer av det s.k. Smäckenområdet och det har alltid använts som strövområde av närboende.

Området har i naturvårdssammanhang utpekats som ett område med höga naturvärden. I länsstyrelsens översiktliga naturvårdsinventering 1976 ingår Smäckenområdet som en del av det större objektet Vatthammar. I länsstyrelsens naturvårdsprogram 1988 kvarstår området men nu höjd i dignitet till ett klass II-objekt (mycket högt naturvärde).

I kommunens översiktplan 1990 redovisas Smäckenområdet som pågående friluftsliv, naturvård och kulturminnesvård. Området har även markerats för att markanvändningen bör säkerställas genom avtal, naturreservat, kommunalt ägande, planbestämmelser eller liknande. I kommunens miljöprogram 92-94 togs frågan om skötselplaner för kommunal naturmark upp. I oktober 1995 togs en områdesbeskrivning och skötselplan fram av ekolog Maria Jons på uppdrag av miljökontoret och gatukontoret. Därefter har kompletterande markförvärv genomförts för att möjliggöra ett övergripande skydd och skötsel.

Underhandskontakter har skett med handläggare på länsstyrelsen och naturvårdsverket under ärendets gång. Naturvårdsverket har bidragit med 50 % av kostnaderna för markförvärven och länsstyrelsen har varit behjälplig i detta arbete. Vid detaljutformningen av beslutshandlingarna har länsstyrelsen varit en diskussionspartner.

När den återstående marken var förvärvad gav kommunstyrelsens näringslivs- och planutskott gav 2006-03-21 miljökontoret i uppdrag att upprätta ett förslag till bildande av naturreservatet Smäcken.

Under 2010 togs ett förslag till beslut och skötselplan fram av Miljökontoret i samarbete med Hållbar Samhällsbyggnad och Borlänge Energi. Förslaget har även varit ute på remiss till sakägare, närboende, organisationer m.fl.

ÖVRIGT

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling och i Dala-Demokraten och Borlänge Tidning i enlighet med 27 § förordningen om områdesskydd m.m. enligt miljöbalken.

Detta beslut kan överklagas till Länsstyrelsen i Dalarnas län genom skrivelse till Borlänge Kommun, enligt anvisningar i bilaga 5.

Borlänge kommun kan med stöd av 7 kap 7 § medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet om det finns särskilda skäl. Dispensärenden handläggs av Plan och markkontoret.

Bilagor

Bil 1 Översigtskarta

Bil 2 Beslutskarta

Bil 3 Skötselplan

Bil 4 Skötselkarta

Bil 5 Anvisningar för att överklaga beslutet

Näringslivs- och planutskottet föreslår kommunstyrelsen besluta

att med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808) förklarar Borlänge kommun det område som framgår av bifogad beslutskarta, bilaga 2, som naturreservat. Reservatets slutliga gränser utmärks i fält

att reservatets namn skall vara **Smäcken**

att för att tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Borlänge kommun med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 3 § förordningen om områdesskydd (1998:1252) att nedan angivna föreskrifter samt vård- och förvaltningsuppgifter ska gälla för naturreservatet

att föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken gäller omedelbart, även om de överklagas

att Borlänge kommun fastställer, med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., de mål och riktlinjer för området långsiktiga vård som framgår av den till beslutet hörande skötselplanen

att förvaltare av reservatet ska vara Borlänge kommun.

Kommunstyrelsen beslutar

att bifalla förslaget.
